

***A Himantoglossum caprinum* (M.-BIEB.) SPRENG. újrafelfedezése a Bakonyban**

SCHMIDT Dávid

H-9023 Győr, Fehérvári u. 5/c

2001 július 28-án nagybátyámmal, SZUROMI Tamással a Bakony Eplény környéki részeit járva meglepő és – mint utólag kiderült – értékes felfedezést tettünk. A 82. számú főútvonalától nem messze sallangvirágok már félig-meddig termést érlelő töveire bukkantunk. Ekkor már faji hovatarozásukat nem állapíthattam meg. 2002-ben öt ízben is felkerestem a helyet, először június 15-én, ekkor a még virágzás előtt álló növényekről megállapítottam, hogy a *H. caprinum*-ról van szó. Ezt bizonyossá tette a honi testvérfajánál későbbi virágzási idő, az „üstökszerű” murvalevelek és a nagyobb sarkantyú (vö.: MOLNÁR et al. 1995a, 1995b).

A faj bakonyi előfordulásáról az első adat PILLITZ Benő (1908): Veszprém vármegye növényzete c. művében szerepel „a veszprémvárosi Alsóerdőben, Csatáron és a Papodon szórványosan” helymegjelöléssel. RÉDL Rezső bakonyi flóraművében (1942) PILLITZ adatain kívül említi a veszprémi Jutasi-erdő, Esztergályvölgy és Kiszépalma-major területéről. Az ezt követő 60 évből semmilyen adata nincs a Bakonyból, és a szintén a *Vesprimense*-hez tartozó Vértes-fennsíkrol is 1955-ben (MÁJER, cit. in SÜLYOK et al. 1998) közlik utoljára. Az esztergályvölgyi és vértési adatot az újabb keresések nem erősítették meg (SÜLYOK et al. 1998), a megtalált populáció így a faj jelenleg ismert egyetlen biztos adata a *Vesprimense* flórajárásában. Ha a *H. caprinum* areáját kiegészítjük ezzel a lelőhellyel, megállapítható, hogy ez (jelenleg ismert) elterjedésének ÉNy-Ny-i határa, és hazánkban itt áll földrajzilag legközelebb a *Himantoglossum adriaticum* Baumann Sümeg és Keszthely környéki állományaihoz.

2002-ben az öt látogatás során összesen 28 virágzó példányt figyeltem meg, ezek 3 gócpontban, egymástól 5 – 20 méternyire nőttek *Crataegus monogyna* és *Acer campestre* cserjetermetű példányainak félárnyékában illetve szederrel többé-kevésbé benőtt árokban. Kivétel ez alól egyetlen tő, mely az előbbi helytől kb.100 m-re, izoláltan fordult elő száraz gyeppen, közvetlenül a főút mellett. A faj szépsége és fokozott védettsége (30.000Ft) miatt a populáció pontosabb megjelölésétől eltekintek, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park botanikai felügyelőjét értesítettem a lelőhelyről. A virágzás június utolsó napjaitól július első feléig tartott, az árnyékosabb részeken nőtt egyedeken még július végén is voltak kinyílt virágok. Az egész júniusban tartó száraz, igen meleg időjárás következtében a hónap végére a sallangvirágok környezetében „kisült” minden, érdekes volt látni a száraz fűből kiemelkedő színompás virágzatait, habár láthatóan „szenvedett” a szárazságtól (teljesen elszáradt tőlevelek, csökevényes virágok viszonylag nagy száma).

A 2002 július 5-én készült típusfelvétel (Eplény és Gyulafirátót között, 300m tszf., 3 m × m-es kvadrát): *Teucrium chamaedrys* 3, *Arrhenatherum elatius* 2, *Festuca* sp.2, *Ligustrum vulgare* 1, *Rosa canina* 1, *Clinopodium vulgare* 1, *Calamagrostis epigeios* 1, *Thymus* sp. 1, *Himantoglossum caprinum* 1, *Asperula cynanchica* +, *Carlina biebersteinii* ssp. *brevibracteata* +, *Salvia pratensis* +, *Sanguisorba minor* +, *Campanula bononiensis* +, *Seseli varium* +, *Sedum sexangulare* +, *Vicia hirsuta* +, *Galium verum* +, *Origanum vulgare* +, *Eryngium campestre* +, *Potentilla erecta* +, *Tanacetum corymbosum* +, *Pimpinella saxifraga* +, *Quercus petraea* juv. +, *Acer campestre* +, *Lembotropis nigricans* +.

Summary

Rediscovering of the *Himantoglossum caprinum* (M.-BIEB.) SPRENG. in the Bakony mountains

D. SCHMIDT

In July 2001 in the Bakony mountains at the boundary of Eplény, a couple of flowering stocks of *Himantoglossum caprinum* was found. The place, where I found the plants was a secondary and disturbed habitat. From my discovery turned out that this species in this territory was unknown more than sixty years. The latest data was known in the vicinity of Veszprém. Of this species this is the one actually data at present in *Vesprimense*. Enlarge the value of this new data that the locality is by the meeting of the areas of the two *Himantoglossum*-species. At the following years I do the research of this locality, and I call up the attention of the places great protection, because now that is an unprotected area.

Köszönetnyilvánítás

Köszönettel tartozom PINKE Gyulának és SONNEVEND Imrének az irodalmazásban nyújtott segítségükért.

Irodalom

- BUTTLER, K.P. (2000): Orchideák. – Magyar Könyvklub, Bp. 160 pp.
- DÉNES A. – MOLNÁR A. – SÜLYOK J. – VIDÉKI R. (1994): A *Himantoglossum caprinum* (M.-Bieb.) Spreng. előfordulása és cönológiai viszonyai a Villányi-hegységben. – Janus Pannonius Múzeum Évkönyve (1993) Pécs **38**: 19-25.
- FARKAS S. (ed., 1999): Magyarország védett növényei. – Mezőgazda Kiadó, Bp.
- MOLNÁR A. – SÜLYOK J. – VIDÉKI R. (1995a): Vadon élő orchideák. – Kossuth Könyvkiadó, Bp. 160 pp.
- MOLNÁR A. – SÜLYOK J. – VIDÉKI R. (1995b): Sallangvirágaink. – Élet és Tudomány **50** (31): 976-977.
- PILLITZ B. (1910): Veszprém vármegye növényzete. – Veszprém, 167 pp.
- RÉDL R. (1942): A Bakony-hegység és környékének flórája. – Magyar Flóraművek V.. Editio Ordinis Scholarum Piarum, Veszprém, 157 pp.
- SIMON T. (2000): A magyarországi edényes flóra határozója. – Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 892 pp.
- SÜLYOK J. – VIDÉKI R. – MOLNÁR A. (1998): Adatok a magyarországi *Himantoglossum*-fajok ismeretéhez. – Kítaibelia **3** (2): 223-229.